

Dekoloniale perspektiver på engelskfaget: *Reframing the message* – at give stemme til unge i Uganda

Lone Krogsgaard Svarstad

ph.d.

Lektor på Institut for Læreruddannelse

Københavns Professionshøjskole

losv@kp.dk

Denne artikel omhandler hvordan et samarbejde mellem en NGO, Sex & Samfund, FN-Byens Skoletjeneste, YOUNG, en gruppe lærerstuderende og en lektor i engelsk fra Københavns Professionshøjskole kan bidrage til en diskussion af dekolonisering af engelskfagets curriculum på læreruddannelsen og i grundskolen. Parterne har deltaget i projektet *Generation Body Rights*¹ i skoleåret 2023-24. Formålet med projektet var at få danske unge til at komme i dialog med unge fra Uganda, der arbejder med at skabe seksualundervisning under vanskelige kår.

Artiklen sætter dekolonisering til debat i engelskfaget, og ser på kulturdidaktiske og dekoloniale perspektiver på engelskundervisningen på læreruddannelsen og i grundskolen. Dette relateres til lærerstuderendes refleksioner over egen interkulturel læring før og efter en studietur til Uganda. Dataindsamlingen består af spørgeskemaer til de lærerstuderende før studieturen og kort efter hjemkomst. Der afrundes med perspektiver på undervisningsmaterialer, som de lærerstuderende har udviklet til Sex & Samfunds hjemmeside med særligt fokus på '*Reframing the message*' i forhold til stereotype repræsentationer af afrikanske samfund ved at give stemme til unge i Uganda.

Dekolonisering af engelskfagets curriculum

Engelskfaget er dybt forankret europæisk kolonihistorie, og derfor er postkoloniale studier en del af engelskfaget på universiteterne og til dels på læreruddannelsen. Mange undervisere kender til analyser af

¹ Projekt *Generation Body Rights* er finansieret af GLOBUS, som er en pulje, der har til formål at engagere danskere under uddannelse i verdensmålene og udviklingssamarbejdet. Puljen administreres kollektivt af Center for Kirkeligt udviklingssamarbejde (CKU) og Ulandssekretariatet (Udenrigsministeriet), som har vundet opgaven for en fireårig periode (2022-2026). <https://um.dk/danida/oplysning-og-engagement/puljer/globus>

postkolonial litteratur og feltet omhandler netop diskursanalyser af politisk, økonomisk, social, kulturel og historisk indflydelse på europæisk kolonisering (Tsang, 2021). Gyldendals og Alineas fagportaler til engelsk i grundskolen har mange emner, der omhandler tidligere britiske kolonier og ofte med et nationalt, landeskundeorienteret fokus med repræsentation af Australien, New Zealand, Sydafrika, Indien og Canada (Risager og Svarstad 2020).

I de senere år er der kommet et stigende fokus på begrebet dekolonisering og hvilken betydning det har for undervisning i sprogfag (Lúpez-Gopar og Sughrua, 2023; Rosa og Dubec, 2022; Tsang, 2021). Dekolonisering defineres af Tsang (2021), som et projekt i det 20. årh. for oprindelige folk i Asien, Afrika og Sydamerika, som ønskede at afkoble sig kolonitidens strukturer og magtforhold. Dekolonisering er en del af diskussionen om en ny verdensorden, som blandt andet Walter D. Mignolo, en af grundlæggerne af kritiske studier af kolonialisme, diskuterer. Han problematiserer, hvordan koloniseringen genererer og fastholder uretfærdighed i en ulige verden, og han opfordrer til et opgør med disse hierarkier og magtstrukturer (Mignolo, 2018). Eurocentrisme taler ind i dette opgør, da den koloniale historie betyder at nogle identiteter, viden og verdensbilleder ikke anerkendes (Fernández og Risager, 2024). Det fordrer en bevidsthed om blinde pletter i undervisningen for at kunne gøre op med dem. Det er derfor vigtigt også at integrere ikke-vestlige og oprindelige perspektiver og stemmer i undervisningen for at elever oplever et mere nuanceret billede af verden og kan forholde sig kritisk til det de læser og oplever.

I den nye Bekendtgørelse for faget engelsk på læreruddannelsen beskrives indholdsområderne, der omhandler kultur således: ”kultursyn og kulturdidaktik, herunder et dynamisk kultursyn og kulturel mangfoldighed i engelsksprogede lande og i verden” og ”undersøgelse, interaktion og handling som verdensborger” og fagbeskrivelsens mål lyder ”på basis af viden om kultur og samfund” og ”integrere sproglig og interkulturel læring” (BEK nr. 374, 2023: bilag 2). Beskrivelsen inviterer til også at inddrage postkoloniale og dekoloniale perspektiver i undervisningen på læreruddannelsen ved at tilføje ”mangfoldighed”, ”i verden” og ”verdensborger”. I grundskolen kan prøvebeskrivelsen have indflydelse på, hvilke perspektiver og stemmer lærere inddrager i undervisningen, da betegnelsen ”engelsktalende lande” i Vejledning til folkeskolens prøver i engelsk (Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, 2024) kan skabe tvivl om, hvilke lande det er acceptabelt at inddrage og det kan måske skabe en diskussion blandt engelsklærere om, hvorvidt f.eks. Uganda og unge i Uganda er relevant i engelskundervisningen² I arbejdet med de nye fagplaner for engelsk i grundskolen vil det være godt at få en diskussion af dette og måske også her tilføje ”mangfoldighed”, ”i verden” og ”verdensborger”. Det kan imødekomme flere stemmer og perspektiver i en æra, hvor dekolonisering også bliver politisk i erkendelse af, at der er en ny verdensorden under udvikling. Det ses f.eks. i regeringens nye Afrikastrategi, hvor den internationale magtbalance, ungdommens muligheder og håbet om et økonomisk potentiale er i fokus (Rørbeck, 2024).

Dekoloniale perspektiver er en del af den interkulturelle læring og uddannelse til kritiske verdensborgere (Risager og Svarstad, 2020). Vi fremhæver især viden og kritisk kulturel bevidsthed om kultur, samfund og

² Denne betragtning bygger på udsagn fra Facebook gruppen *Engelsklærernes Lounge*, hvor der løbende og især i forbindelse med eksamen er en diskussion om ’engelsktalende lande’ og hvor nogle lærere/censorer ikke accepterer f.eks. tidligere kolonier, som ikke har engelsk som det nationale sprog, men som har mange sprog herunder engelsk.

verden, perspektivbevidsthed, dekolonisering, kontekstualisering, decentrering og empati. Det er med disse begreber, at jeg undersøger de studerendes refleksioner over egen interkulturel læring, og hvordan det kommer til udtryk i åbne svar i to spørgeskemaer før og efter studieturen til Uganda.

Projekt Generation Body Rights

Formålet med projektet Generation Body Rights var, at de lærerstuderende skulle opnå en indsigt i de udfordringer og barrierer unge oplever i Uganda, hvad angår systematiseret seksualundervisning samt hvilke konsekvenser manglende viden og misinformation har for unge i Uganda. Den primære målgruppe for projektet var 10 lærerstuderende med undervisningsfaget engelsk, der på en studietur til Uganda i oktober 2023 mødte unge og peer-educators, der arbejder lokalt med Seksuel og Reproductiv Sundhed og Rettigheder (SRSR) i den lokale NGO Reach a Hand Uganda (RAHU) i Kampala (Sex & Samfund, 2024a). En peer-educator er en ung, der har fået et uddannelsesforløb hos den lokale NGO RAHU, og som typisk er lidt ældre end de unge, de uddannes til at vejlede og oplyse om SRSR. På hele studieturen var de studerende sammen med unge fra RAHU, som havde lavet et program for dem, som bl.a. bestod af besøg hos forskellige sundhedsklinikker og uddannelsessteder i Kampala og i Hoima, fem timers kørsel nordpå fra Kampala. Der var også et besøg hos SautiPlus Media Hub³, som producerer videoer, apps og andet informationsmateriale til unge. De studerende fik mulighed for at filme, interviewe og gå i dialog med peer educators på reproduktionsklinikker og i forbindelse med en større uddannelsesbegivenhed i en landsby i Hoima. Opgaven for de lærerstuderende var at indsamle materiale, som kunne bruges til at formidle historier og billeder, og skabe håb i formidlingen af deres møder med unge ugandere til unge i Danmark i forbindelse med Uge Sex i 2024. De studerende skulle også udvikle undervisningsmateriale på engelsk til Sex & Samfunds hjemmeside til udskolings elever, som krævede at de satte sig ind i og kommunikerede om de strukturelle årsager til f.eks. fattigdom og gav partneren stemme.

De lærerstuderende indgik i et samarbejde med Sex & Samfunds kommunikationsmedarbejder, som underviste dem i '*Reframing the message*' i forhold til ensidige og ofte negative stereotype narrativer om Afrika. De studerende fik også sparring af FN-Byens Skoletjeneste YOUNG på deres forløb og formidling i forhold til FN's Verdensmål 3, 4 og 5.

Lærerstuderendes refleksioner før og efter mødet med lokal NGO og feltarbejde

Det viste sig at være vanskeligt at rekruttere engelskstuderende på Københavns Professionshøjskole til studieturen selv om stort set alle udgifter blev dækket. Der endte med at være syv studerende, der deltog og af de syv svarede fem på et spørgeskema i Forms med 10 lukkede og åbne spørgsmål inden afrejse. Efter hjemkomst fik de studerende et nyt spørgeskema i Forms med 13 lukkede og åbne spørgsmål, som fire

³ <https://sautiplusmediahub.com/>

studerende svarede på. Det gælder for de fem, der svarede inden studieturen, at de fire af dem havde været i et afrikansk land før. De fortalte mig på turen, at nogle af dem havde været med en højskole og andre med gymnasiet, men flere af de studerende fortalte også, at de var vant til at rejse med rygsæk til f.eks. Sydamerika og Asien. To vidste ikke noget om Uganda inden de deltog i projektet, men alle fem svarede, at de havde hørt om dekolonisering i en akademisk sammenhæng eller privat.

Da forholdene i Uganda omkring SRSR er anderledes end i Danmark blev de studerende sikkerhedsorienteret inden turen, som gjorde især én studerende lidt utryk ved turen. De studerende blev spurgt til deres holdninger og følelser inden turen: "Jeg føler mig åben, men også en smule skræmt af alle 'pas på x' beskederne. Jeg prøver at forholde mig forholdsvis åbent og lyttende mere end noget andet" (Respondent 2, sp. 8 før studietur). Den politiske dagsorden i Uganda med anti-homoseksualitetsloven fra maj 2023, gjorde at projektet blev genovervejet og sikkerheden skærpet. Det var kendetegnende for alle de studerende på turen, at de var nysgerrige, åbne og respektfulde i deres møde med lokale aktører og unge.

Verdensborgerskab og interkulturel læring

De studerende blev spurgt til, hvad de forventede at opleve og lære af projektet. De svarede, at det er en stor mulighed for at lære mere om Uganda og forstå engelskfaget som et globalt fag.

Fagligt tænker jeg, at det er en hel vild mulighed at tage med til Uganda, når engelskfaget jo handler så meget om interkulturel kompetence og forståelse for det globale engelsk. Det kan virkelig være med til at udvide og udfordre mine perspektiver som lærer, og kvalificere min undervisning både ift. kulturforståelse, men også sprogligt, fordi vi skal formidle en masse på engelsk. Jeg forventer derudover at projektet giver mig en masse spændende og meningsfulde oplevelser i Uganda. (Respondent 4, sp. 7, før studietur).

Samtidig så de frem til at lære om seksualundervisning og 'edutainment', som den lokale NGO RAHU arbejder med.

Jeg forventer at lære mere om 'edutainment', hvordan de bruger sociale medier/telefoner i 'family planning', samt en generel fornemmelse af de unge i Uganda - både de frivillige og eleverne. (Respondent 2, sp. 7 før studietur).

Efter hjemkomsten bekræftede de studerende, at de havde lært meget om de ting, de forventede at lære noget om:

Jeg lærte en masse om hvordan NGO'er og sundhedsklinikker i Uganda arbejder med sexual and reproductive health. Jeg lærte derudover om RAHUs "Peer Educators", og hvordan de benytter en masse forskellige og spændende tilgange til at tiltrække unge til sundhedsklinikkerne. Jeg synes det er et stort spørgsmål, fordi jeg ikke udelukkende lærte faglige ting, men også bare lærte om forskellige kulturer i Uganda. Det er dog sværere at definere, fordi der jo ikke er én kultur jeg har lært om, men har derimod fået indblik i flere. (Respondent 1, sp. 2. efter studietur).

Med sit udsagn viser den studerende at hun/han har blik for mangfoldighed, og for, hvordan en NGO arbejder lokalt med unge, der underviser unge og hvordan seksualoplysning kommer ud til mange unge i Uganda gennem dette arbejde.

Jeg føler mere end noget andet, at jeg har fået udvidet mit perspektiv på Uganda, og derigennem Afrika generelt, væk fra 'Børnefonden' reklamerne, og har et mere positivt og imponeret syn på dem nu. Derudover fik jeg meget ud af deres arbejde med spil ift. seksualundervisning. (Respondent 3, sp. 2. efter studietur).

Den studerende peger på mulige blinde pletter i tidligere forståelser af Afrika, som hun/han er blevet udfordret på igennem de lokale møder og stemmer. Adspurgt om, hvad der har gjort størst indtryk på dem, svarer de studerende, at det er *peer-educators* og *edutainment* og en studerende reflekterer over mødet med en jordemoder:

Vi mødte en jordemoder, der trods alt det hun har set, havde den mest positive tilgang til livet. Det er noget, jeg virkelig tager med mig, og prøver at efterleve. Både personligt, men også noget jeg kan bruge som kommende engelsklærer. (Respondent 2, sp. 3. efter studietur).

Sidste citat understreger betydningen af det personlige møde, og hvad det kan sætte i gang af overvejelser omkring identitet og livsvilkår i en ulige verden, som er en væsentlig del af den interkulturelle læring og udvikling til kritisk verdensborger.

Perspektivbevidsthed – dekolonisering - kontekstualisering

De studerende deltog i en workshopdag hos Sex & Samfund, hvor deres kommunikationsmedarbejder introducerede de studerende til begrebet '*Reframing the message*', som en kommunikationsstrategi, men også som kulturforståelse med fokus på repræsentation og at give stemme til lokale unge. De studerende blev efterfølgende spurgt om deres tanker om dekolonisering og '*Reframing the message*' i forhold til at arbejde med Uganda. De gav alle udtryk for at være perspektivbevidste og opmærksomme på den lokale kontekst og eurocentrisme beskrevet som et vestligt verdenssyn:

Jeg synes, det var utrolig afgørende og motiverende ift. at tage med til Uganda, at der var fokus på hvordan vi er kritiske overfor de perspektiver vi har fra medierne og vores vestlige verdenssyn, når vi rejser til et land med nogle helt andre perspektiver og ressourcer. Det er enormt vigtigt, at vi fokuserer på hvordan vi handler ud fra de betingelser vi har, og vi skal udveksle perspektiver og inspireres af hinanden. (Respondent 4, sp. 4. før studietur).

Efter hjemkomsten blev de spurgt om, hvem de gerne ville give stemme fra feltarbejdet og hvorfor. De studerende nævner en jordemoder, en sygeplejerske, en skoleleder og de lokale unge og en af de studerende fremhæver det produktionsselskab, som vi besøgte, som producerer kortfilm, apps mv.:

Jeg vil rigtig gerne give en stemme Sauti Media Hub. Jeg føler, de tilbyder en god mulighed for at reframe the message i forhold til negative stereotyper om Afrika. Sauti Media Hub skaber nytænkende og ungdommeligt materiale, som jeg tror vil være en motiverende indgangsvinkel for eleverne, samtidigt med det fremhæver Uganda fra et innovativt og trendy perspektiv. (Respondent 1, sp. 6. efter studietur).

SautiPlus Media Hub tilbød samtaler med de studerende i mindre grupper og vi fik vist eksempler på deres produktioner. I forhold til at kontekstualisere SRSR i Uganda, var det en øjenåbner at tale med de ansatte og diskutere deres arbejde med dem. De studerende blev inviteret til en fest med dans og lokal musik hos SautiPlus Media Hub.

Decentrering og empati

Evnen til at decentrere og udvise empati er helt centrale dele af den interkulturelle læring og derfor relevant i forhold til de studerendes rolle som fremtidige engelsklærere. De studerende blev spurgt ind til på hvilken måde *'Reframing the message'* og dekoloniseringstematikker er relevante i deres fremtidige rolle som engelsklærere. De studerendes udsagn vidner om, at de er bevidste om at kunne decentrere og udvise empati i arbejdet med at inddrage mangfoldige stemmer i undervisningen:

Det er enormt vigtigt som engelsklærer at være kritisk overfor de tekster og det materiale vi præsenterer eleverne for, da vi skal bidrage til at styrke elevernes interkulturelle kompetence. "Reframing the message" er derfor rigtig vigtigt ift. at præsentere eleverne for andre perspektiver end nogle af de generaliseringer, stereotyper og essentialistiske fremstillinger vi ser i medierne. (Respondent 4, sp. 5. før studietur).

Ligeledes viser flere af de studerendes udsagn, at de er kritisk kulturelt bevidste i forhold til viden om verden og betydningen af at kunne kontekstualisere en problemstilling f.eks. i forhold til kulturel appropriation og opgør med stereotype repræsentationer i f.eks. popkultur:

Igen, det er vigtigt, at man kender et lands historie, om det er Afrikas eller Danmarks for at man kan arbejde med disse tematikker. Det indebærer også et opgør med fastlåste tankegange baseret på undertrykkelse, samt installering af nye måder at tænke og handle på. Dette kan man gøre ved f.eks. at se på Taylor Swifts video "Wildest Dreams", der fastholder alle stereotyper om Afrika. (Respondent 2, sp. 10. efter studietur).

Samlet set viser udsagnene, at de studerende har en forståelse af engelskfaget som et globalt fag med særligt fokus på interkulturel kompetence. De studerende giver også udtryk for at være bevidste om dekoloniseringstematikker, mangfoldighed, repræsentation, eurocentrisme og blinde pletter. Derudover er de reflekterede omkring, hvordan de kan anvende viden og erfaringer fra studieturen i deres fremtidige virke som engelsklærere. De studerendes udsagn viser også, at de er i en proces med at udvikle et kulturdidaktisk fagsprog som lærere, som de kommer til at arbejde videre med i deres engelskundervisning på læreruddannelsen.

Dekoloniale perspektiver på undervisningsmateriale til Sex & Samfund

Den lokale NGO RAHU introducerede de studerende til *edutainment* i form af et scenariospil, hvor de unge ugandere fik scenarier i forhold til SRSR, som de skulle forholde sig til i mindre grupper. Tre af de lærerstuderende har siden udviklet på spillet, så det kan bruges i en dansk skolekontekst både med ugandiske scenarier og med danske scenarier (Sex & Samfund, 2024b). De studerende har udviklet en lærervejledning, som understøtter forståelser af dekoloniale perspektiver, den interkulturelle læring og de komparative potentialer, der er i at spille spillet ud fra de to kontekster. Spillet indgår i to af de lærerstuderendes BA-eksamen i 2024, og kommer til at kunne lånes hos CFU på Københavns Professionshøjskole. Der er også udviklet et undervisningsmateriale til 7.- 9. klasse, som bruger SautiPlus Media Hub og en af de apps, de har udviklet til seksualoplysning for unge ugandere (Sex & Samfund, 2024b). Eleverne skal diskutere grænser, sex, hygiejne, kønssygdomme og mental sundhed i en ugandisk og dansk kontekst. Materialerne viser, at de studerende anvender deres nye viden og erfaringer, og indtænker dekoloniale perspektiver i engelskundervisningen ved at give stemme til unge i Uganda og '*Reframe the message*'.

Konklusion

Et projekt som dette, hvor lærerstuderende kommer på feltarbejde med en NGO som Sex & Samfund og lærer om SRSR i et afrikansk land og om de store forskelle, der er i livsbetingelser for unge ugandere, bidrager til debat, viden og interaktion samt en mangfoldighed af perspektiver på verden. Projektet bidrager også til at lærerstuderende, der ikke har mulighed for at rejse til Uganda i forbindelse med studierne, kan læse om projektet og finde inspiration til deres undervisning på Sex & Samfunds hjemmeside. Desuden kan de studerende på CFU låne det scenariospil, som tre af de lærerstuderende har udviklet i forbindelse med projektet. Tilsammen bidrager disse erfaringer til de lærerstuderendes interkulturelle læring og uddannelse til kritiske verdensborgere. Deres erfaringer og nye perspektiver på verden, kan de studerende bringe med sig i deres kommende virke som engelsklærere og forhåbentlig også som debattører, projektdeltagere og deltagere i internationale samarbejder på deres skoler. Et samarbejde med en NGO Sex & Samfund, FN-Byens skoletjeneste YOUNG og en engelsklektor på læreruddannelsen på Københavns Professionshøjskole bidrager til udvikling af seksualundervisning (SSR) i engelskfaget og til nye dekoloniale erkendelser hos de studerende og mig som lektor om et afrikansk land, som almindeligvis ikke er repræsenteret i engelskundervisningen.

Litteraturliste

Bekendtgørelsen om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen (2023, BEK nr 374 af 29/03/2023). *Bekendtgørelsen om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*. Uddannelses- og forskningsministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2023/374>

Fernández, S.S og Risager, K. (2024). Dekoloniale perspektiver i læremidler: Et case studie i spansk. *Sprogforum* 79. Forlaget Sprogforum.

Jørgensen, D. (2023). *Ugandas anti-LGBT+ lov er dybt bekymrende, men det giver ikke mening at trække Danmarks støtte*. Altinget.

López-Gopar, M.E. og Sughrua, W.M. (2023). Decolonizing ELT methods through critical thematic units. *ELT Journal* 77 (3). <https://doi.org/10.1093/elt/ccad012>

Mignolo, W.D. (2018). Border thinking and decolonial cosmopolitanism. Overcoming colonial/imperial differences. I G. Delanty (red): *Routledge International Handbook of Cosmopolitanism Studies*. 2. Oplag. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351028905-10>

Risager K. og Svarstad. L.K. (2020). *Verdensborgeren og den interkulturelle læring*. Samfundslitteratur.

Rosa, G. da C. og Duboc, A.P. (2022). Analyzing the Concept and Field of Inquiry of English as a Lingua Franca from a Decolonial Perspective. *Íkala, Revista De Lenguaje Y Cultura*, 27(3), 840–857.. <https://doi.org/10.17533/udea.ikala.v27n3a14>

Rørbech, M. (2024, 12/3). *Her er de tre pejlemærker, som kan definere Danmarks nye Afrika-strategi*. Altinget.dk <https://www.alinget.dk/artikel/danmark-vil-vaere-venner-med-afrika>

Sex & Samfund (2024a). *Retten til seksualoplysning – et indblik i en ugandisk kontekst*. <https://sexogsamfund.dk/om-os/nyheder/retten-til-seksualoplysning-indblik-ugandisk-kontekst>

Sex & Samfund (2024b). *Nyt undervisningsmateriale: seksuelle og reproduktive rettigheder i Uganda og Danmark*. <https://sexogsamfund.dk/om-os/nyheder/nyt-undervisningsmateriale-seksuelle-reproduktive-rettigheder-uganda-danmark>

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (2024). Vejledning til folkeskolens prøver i engelsk i 9. klasse. Børne- og Undervisningsministeriet. <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/udd/folke/pdf24/nov/241112-engelsk-fp9--1-.pdf>

Tsang, M. (2021). *Decolonial? Postcolonial? What does it mean to 'decolonise ourselves'?* Blog, Decolonising Modern Languages and Cultures, School of Modern Languages and Cultures, Newcastle University. <https://blogs.ncl.ac.uk/decolonisesml/2021/01/21/decolonial-postcolonial-what-does-it-mean-to-decolonise-ourselves/>